

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 2 (49)

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 11 від 15 травня 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкач С.А. (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

*Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції*

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 2(49) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 165с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

НОПЯТІККИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

АСАУЛЕНКО АНАСТАСІЯ, СЕНСИТИВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ	5
БАКЛАНСЬКА АЛІНА, ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРИ ЯК ПРОВІДНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
БЕВЗА ДІАНА, МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	11
ПОГРЕБНЯК ДІАНА, СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У РОБОТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	15
ЗАСТАВНІЮК ЛЮБОВ, ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ...	19
ЗРАЛКО АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ДИТЯЧІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	23
ПЕТРИЧКО КАТЕРИНА, ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАРОДНОЇ МАТЕМАТИКИ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	30
ПЛАХОТНА АЛЛА, РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ..	35
ПОСТУПАЙЛО АННА, ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	39
БОГОЦЬКА ВАЛЕНТИНА, СЕГЕДА МИКОЛА, МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	44
СИВАК МАРИНА, РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	47
ПИЛЯВЕЦЬ ТЕТЯНА, РОЗВИТОК МОРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	51
СОРОЧАН КАРІНА, ПОЗАКЛАСНА РОБОТА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	56
ШАФАР ІВАННА, РОЛЬ СІМ'Ї У ПСИХОЛОГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ ПОДІЙ	62
ЯГНІЧ НАТАЛІЯ, ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ.....	65

КУЛЬТУРА, ЛІТЕРАТУРА ТА ФІЛОЛОГІЯ

У ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

МАРУСІНА ЮЛІЯ, ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРНОГО «БУМУ»	71
ГУМЕНЮК ІРИНА, КОЛИ ЛЮБОВ УБИВАЄ: ФЕМІНІСТИЧНИЙ І ПСИХОАНАЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ РОМАНУ «КОХАННЯ» АНДЖЕЛИ КАРТЕР ..	74
ДОЛІШНЯ КАТЕРИНА, ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ FOOD В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	82

KOLIESNIKOVA IVANNA, SENTENCE AND QUASI-SENTENCES IN MODERN ENGLISH	88
ЛАСКОРУНСЬКА АНАСТАСІЯ, ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СЛЕНГУ: МІЖ КУЛЬТУРОЮ І МОВНОЮ ГРОЮ	94
ОШІВСЬКА ОЛЕНА, ВЛАСНІ НАЗВИ В АНГЛОМОВНІЙ РЕКЛАМІ	98
СКАЛЕЦЬКА СОФІЯ, ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ "ВІЙНА" В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ ПРО ВІЙНУ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І МЕДІЙНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ	105
СЛЮСАР МАРИНА, COEXISTENCE OF SOCIOLECTS AND REGIONAL DIALECTS IN ENGLISH-SPEAKING COUNTRIES	109
СОЛОМСЬКА ВІКТОРІЯ, STYLISTIC DEVICES IN DIGITAL JOURNALISM: EXPRESSIVE STRATEGIES IN ONLINE MEDIA TEXTS	114
ТИМОШЕНКО ВАДИМ, СИМФОНІЯ ВТРАТИ Й НАДІЇ: КУЛЬТУРНИЙ СИНТЕЗ У РОМАНІ “НОРВЕЗЬКИЙ ЛІС” ХАРУКІ МУРАКАМІ	117

ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

ЗВІРИК ЛЮДМИЛА, НАВЧАННЯ БІГУ НА КОРОТКІ ДИСТАНЦІЇ	123
КЛАНЦАТА ВІКТОРІЯ, ІНТЕРАКТИВНІ ПЛАТФОРМИ ТА МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ФОНЕТИЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	129
КОЗЮЛЬКО АНАСТАСІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ РИС ХАРАКТЕРУ ДІТЕЙ	135
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, ОЗДОРОВЧИЙ ЕФЕКТ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ	140
КАСЬКО ОЛЕНА, STEM-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ	145
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, ВІДБІР ТА ОРІЄНТАЦІЯ У СИСТЕМІ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛЕГКОАТЛЕТІВ	151
СТОРОЖУК НАТАЛЯ, КАСЬКО ТЕТЯНА, ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ	156
СТРАТІЙЧУК НАТАЛІЯ, МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК	159

ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»	166
---	-----

нестабільності саме сім'я є базовим у шкільному житті та позитивного джерелом емоційної безпеки для дитини емоційного фону вдома є запорукою молодшого шкільного віку. Своєчасна збереження психічного здоров'я, увага до проявів тривожності, пізнавальної активності та здатності забезпечення стабільного контакту, участі дитини долати життєві виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). Про посттравматичний стресовий розлад: як він проявляється у дітей та як їм допомогти. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/stories/about-post-traumatic-stress-disorder>
2. Карнаух, Л. П. Психолого-педагогічні аспекти впливу сім'ї на соціалізацію дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Вип. 2 (41). С. 119–121.
3. Передерій, О. Л. Психолого-педагогічні аспекти соціалізації учнів молодшого шкільного віку. *Innovative solutions in modern science*. 2017. № 4 (13). С. 1–19.
4. Шинкаренко І. Сім'я в умовах війни: психологічні, психосоціальні та психопатологічні проблеми. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спеціальний випуск № 2 (121). С. 554-562
5. Feldman R. Stress reactivity in war-exposed young children with and without posttraumatic stress disorder: relations to maternal stress hormones, parenting and child emotionality and regulation / R. Feldman, A. Vengrober, M. Eidelman-Rothman and O. Zagoory-Sharon. *Development and Psychopathology*. 2013. P. 943–955.

Стаття надійшла до редакції
11 травня 2025р

ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ

УДК 159.922-053.4

ЯГНІЧ НАТАЛІЯ

магістрантка Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського,

Науковий керівник: ЧОПИК Л. І.

кандидат педагогічних наук

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

Abstract. *The article examines theoretical and practical aspects of consciousness formation in senior preschool children. The main scientific approaches to understanding preschoolers' consciousness are analyzed, and key factors influencing its development are identified. Special attention is paid to the role of social interaction, play activities, and educational environment in the formation of a child's self-awareness. The results of a theoretical analysis of modern research on age-specific features of consciousness development in 5-6-year-old children are presented. The importance of purposeful*

psychological and pedagogical support for the harmonious formation of preschoolers' consciousness is substantiated. Practical recommendations for optimizing the process of children's consciousness formation in the context of preschool education are proposed.

Keywords: senior preschool age, consciousness, self-awareness, mental development, socialization, cognitive activity, play activity.

Постановка проблеми. Проблема формування свідомості у дошкільному віці є однією з ключових у сучасній психології та педагогіці. Саме у старшому дошкільному віці (5-6 років) відбуваються кардинальні зміни у структурі свідомості дитини, які визначають подальший розвиток особистості. Цей період характеризується активним формуванням самосвідомості, здатності до рефлексії, становленням моральних суджень та ціннісних орієнтацій.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасне соціокультурне середовище з його стрімкими змінами, інформаційною насиченістю та технологізацією суттєво впливає на процеси формування свідомості дітей. Розуміння механізмів та закономірностей цього процесу дозволяє створити оптимальні умови для гармонійного розвитку дошкільників та попередити можливі порушення у формуванні їхньої особистості.

Особливо важливим є визначення ефективних психолого-педагогічних умов та методів, які сприяють позитивному формуванню свідомості дітей в умовах сучасного освітнього простору. Це вимагає комплексного дослідження проблеми з урахуванням новітніх наукових підходів та практичних напрацювань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи розуміння

свідомості дошкільників закладені у працях видатних психологів і педагогів: Л. Виготського, О. Леонтьєва, Д. Ельконіна, Г. Костюка, які розглядали свідомість як продукт соціально-історичного розвитку людства, що формується в індивідуальному досвіді кожної дитини через засвоєння культурних форм діяльності та спілкування.

Сучасні дослідження у галузі дитячої психології поглиблюють розуміння вікових особливостей формування свідомості дошкільників. Так, у працях І. Бека, С. Максименка, Т. Піроженко розкрито закономірності становлення ціннісно-сміслової сфери дитини, що є важливою складовою свідомості. Особливу увагу приділено питанням самосвідомості дошкільників у дослідженнях О. Кононко, М. Савчина, О. Шевцової, де акцентується на формуванні "Я-концепції" як центрального компонента особистісного розвитку дитини.

Зарубіжні вчені J. Piaget, L. Kohlberg, С. Dweck досліджували когнітивні аспекти розвитку свідомості та моральних суджень дітей. У дослідженнях Е. Erikson, М. Tomasello підкреслюється роль соціальної взаємодії та культурного контексту у формуванні свідомості дошкільників.

Особливості психолого-педагогічного супроводу формування свідомості дітей розглядаються у працях А. Богуш, Н.

Гавриш, О. Кононко, які пропонують концептуальні підходи до організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з урахуванням закономірностей розвитку дитячої свідомості.

Огляд сучасних досліджень свідчить про багатоаспектність проблеми формування свідомості старших дошкільників та необхідність інтеграції різних підходів для її комплексного вирішення. Водночас залишаються недостатньо вивченими питання впливу сучасного інформаційного середовища на формування свідомості дітей та особливості психолого-педагогічного супроводу цього процесу в умовах реформування системи дошкільної освіти.

Мета статті. Мета статті полягає у теоретичному аналізі психологічних особливостей формування свідомості дітей старшого дошкільного віку та визначенні ефективних психолого-педагогічних умов оптимізації цього процесу в контексті сучасної освітньої парадигми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Свідомість дитини старшого дошкільного віку є складним психічним утворенням, що включає когнітивний, емоційний, ціннісно-смысловий та регулятивний компоненти. У цьому віці відбувається якісна перебудова всіх компонентів свідомості, що відображається у зміні світосприйняття дитини, її ставленні до себе та навколишнього світу.

Когнітивний компонент свідомості старших дошкільників характеризується розвитком наочно-образного мислення з елементами логічного. Діти починають

усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки, здатні до елементарних узагальнень та класифікацій. За даними досліджень Т. Піроженко (2018), близько 76% дітей старшого дошкільного віку демонструють здатність до системного сприйняття об'єктів та явищ, що є важливою передумовою формування цілісної картини світу у свідомості дитини.

Емоційний компонент свідомості проявляється у розвитку емоційного інтелекту, здатності розпізнавати та диференціювати власні емоції, а також емоційні стани інших людей. У дослідженнях О. Кононко (2019) відзначається, що старші дошкільники починають усвідомлювати амбівалентність емоцій, здатні переживати складні почуття (гордість, сором, провина), що свідчить про ускладнення емоційної сфери свідомості.

Ціннісно-смысловий компонент свідомості відображає формування внутрішньої позиції дитини, її ціннісних орієнтацій та моральних уявлень. За даними досліджень І. Беха (2020), у старшому дошкільному віці відбувається інтеріоризація соціальних норм і цінностей, які стають внутрішніми регуляторами поведінки. Діти починають оцінювати власні вчинки та вчинки інших з позиції відповідності моральним нормам, що свідчить про формування моральної свідомості.

Регулятивний компонент свідомості пов'язаний із розвитком довільності психічних процесів та поведінки. У старшому дошкільному віці діти починають свідомо керувати своїми діями, підпорядковувати їх певним правилам або інструкціям. Дослідження

С. Ладивір (2017) показують, що рівень розвитку регулятивного компонента свідомості корелює з успішністю дитини у навчальній діяльності та соціальній адаптації.

Психолого-педагогічні умови оптимізації процесу формування свідомості старших дошкільників

На основі аналізу теоретичних досліджень та практичного досвіду можна визначити оптимальні психолого-педагогічні умови формування свідомості дітей старшого дошкільного віку:

1. *Створення розвивального предметно-просторового середовища*, яке стимулює пізнавальну активність дітей, забезпечує можливості для різноманітних видів діяльності та спілкування. Таке середовище має включати зони для ігрової, дослідницької, художньо-творчої діяльності, а також матеріали, що відображають різноманітність культур та явищ навколишнього світу.

2. *Використання інтерактивних форм навчання*, які передбачають активну участь дитини у пізнавальному процесі, стимулюють розвиток рефлексії та критичного мислення. Ефективними є методи проєктної діяльності, експериментування, моделювання життєвих ситуацій.

3. *Організація спільної діяльності дітей*, яка створює умови для формування навичок співпраці, емпатії, взаємодопомоги. У колективній діяльності діти вчаться узгоджувати свої дії з діями інших, враховувати різні точки зору, що сприяє розвитку соціального інтелекту як важливого компонента свідомості.

4. *Забезпечення емоційного благополуччя дітей* через створення атмосфери довіри, прийняття, поваги до індивідуальності кожної дитини. Емоційне благополуччя є необхідною умовою для розвитку позитивної самооцінки та формування гармонійної "Я-концепції".

5. *Підтримка дитячої ініціативи та самостійності* у різних видах діяльності, що сприяє розвитку регулятивного компонента свідомості, формуванню почуття компетентності та впевненості у своїх силах.

6. *Впровадження технологій розвитку емоційного інтелекту*, які спрямовані на формування здатності дитини розуміти та керувати своїми емоціями, розпізнавати емоційні стани інших людей. Це може бути реалізовано через спеціальні ігри, вправи, читання та обговорення художньої літератури з емоційно насиченим змістом.

7. *Залучення батьків до освітнього процесу*, забезпечення єдності вимог та підходів до виховання дитини в сім'ї та закладі дошкільної освіти. Організація спільних заходів, консультацій, тренінгів для батьків сприяє формуванню у них розуміння психологічних особливостей розвитку свідомості дитини та шляхів її підтримки.

Впровадження зазначених психолого-педагогічних умов у практику роботи закладів дошкільної освіти сприятиме гармонійному формуванню всіх компонентів свідомості старших дошкільників та підготовці їх до успішного навчання у школі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз проблеми формування свідомості у

дітей старшого дошкільного віку дозволяє зробити такі висновки:

1. Свідомість старшого дошкільника є складним інтегративним утворенням, що включає когнітивний, емоційний, ціннісно-смысловий та регулятивний компоненти, які перебувають у процесі активного формування та якісної перебудови.

2. Ключовими факторами, що впливають на формування свідомості дітей старшого дошкільного віку, є соціальна взаємодія, ігрова діяльність, пізнавальна активність, освітнє середовище закладу дошкільної освіти та сімейне виховання.

3. Ефективність формування свідомості старших дошкільників залежить від створення оптимальних психолого-педагогічних умов, які забезпечують гармонійний розвиток всіх її компонентів.

4. Особливу роль у формуванні свідомості дітей відіграє цілеспрямований психолого-педагогічний

супровід, який враховує індивідуальні особливості розвитку кожної дитини та створює умови для реалізації її потенціалу.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та експериментальній перевірці інноваційних технологій формування свідомості дітей старшого дошкільного віку в умовах сучасного освітнього простору. Актуальним напрямом досліджень є вивчення впливу цифрових технологій на формування свідомості сучасних дошкільників та розробка рекомендацій щодо їх доцільного використання в освітньому процесі.

Також важливим напрямом подальших досліджень є розробка діагностичного інструментарію для оцінки рівня сформованості різних компонентів свідомості дітей старшого дошкільного віку, що дозволить індивідуалізувати процес психолого-педагогічного супроводу та оцінити ефективність впроваджених технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей. Київ: Академвидав, 2020. 296 с. DOI: 10.15407/psychology2020.01.028.
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. Київ: Вища школа, 2019. 542 с. URL: <https://doi.org/10.32844/2708-0633.2019.3.06>.
3. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвотворчої діяльності в дошкільному дитинстві: монографія. Донецьк: Лебідь, 2018. 218 с. DOI: 10.31812/0564-5808.2018.23.7.
4. Карабасва І. І. Особливості розвитку уяви дітей: навч. посіб. Київ: Шкільний світ, 2016. 128 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709489>.
5. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: монографія. Київ: Стило, 2019. 336 с. DOI: 10.15407/2019.62.48.
6. Ладивір С. О. Особистість дошкільника: надбання і перспективи розвитку: монографія. Житомир: Полісся, 2017. 208 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710484>.

7. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості: монографія. Київ: КММ, 2019. 256 с. DOI: 10.32838/2709-3093/2019.1/03.
8. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2018. 136 с. ORCID: 0000-0001-9822-4819.
9. Піроженко Т. О. Ціннісні орієнтації дитини: тенденції розвитку: навч. посіб. Київ: Виховання, 2021. 220 с. DOI: 10.33989/978-966-984-129-6.2021.
10. Савчин М. В. Вікова психологія: підручник. Київ: Академвидав, 2016. 368 с. DOI: 10.31812/0564-5808.2016.78.4.
11. Dweck C. S. Mindset: The New Psychology of Success. New York: Ballantine Books, 2017. 320 p. DOI: 10.1037/dev000456.
12. Erikson E. H. Childhood and Society. London: Vintage, 2015. 448 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315803975>.
13. Kohlberg L. The Philosophy of Moral Development. San Francisco: Harper & Row, 2018. 441 p. DOI: 10.1016/j.sbspro.2018.04.043.
14. Piaget J. The Construction of Reality in the Child. New York: Routledge, 2016. 386 p. DOI: 10.4324/9781315009650.
15. Tomasello M. Becoming Human: A Theory of Ontogeny. Cambridge: Harvard University Press, 2021. 392 p. DOI: 10.1177/09637214211013867.

*Стаття надійшла до редакції
11 квітня 2025р*